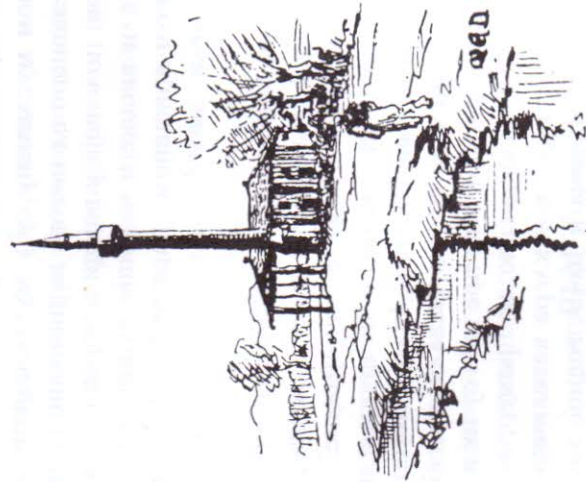

и неслагања унутар хришћанске цркве у Албанији. Било је премало свештеника који би се бринули о верницима и већина их је често била поражавајуће необразована. Али, пресудан је, без сумње, био мањак свештеника. У северноалбанској бискупији Пилот 1634. године на 20.000 хришћана била су само двојица свештеника, од којих је један био толико стар да се није могао придићи од слабости. Бискуп из Сапе, Франг Барди, извештавао је 1635. године о племену Кељмендија (Клименти на српском), који се не сећају да су икада видели неког бискупа и не знају шта је миса. Према верским извештајима које су од 17. века католички бискупи из северне Албаније редовно морали да шаљу Конгрегацији за пропаганду вере у Рим види се да многи свештеници нису били вични читању и писању. (У Православној цркви стање је вероватно било слично.)

Црцез енглеској пудойисца и йознаваоца Албаније М. Е. Дурама, Цамија у Албанији.

Исламизација је у Албанији најпре имала чисто формални карактер — појединци би узимали муслиманска имена и с времена на време ишли у цамију, уколико је нека била у близини, али су задржавали хришћанске назоре, поготово што поду-

чавање новом веровању није практиковано. Тако су новопечене муслиманке и даље крстиле своју децу, а муслимани и даље славили хришћанске празнике и ишли на хришћанска места дочашћа. Често се дешавало да веру промени само глава породице, док су жене и деца остајали при старој вери. Мешани бракови хришћана и муслимана у северноалбанским планинским подручјима нису били никаква реткост, при чему је важно било и то што су се у тим областима очувале племенске заједнице. У њима је, наиме, владала етзогамија, тј. припадници истог племена сматрани су крвним сродницима и нису смели међу собом да се венчавају, већ су, када је о томе реч, опстајали традиционални односи са суседним племенима, који самом променом вере нису могли бити тако брзо раскинути.

Раширено је било и такозвано криптохришћанство: били је, наиме, Албанаца који су се код власти декларисали као муслимани, али су заправо остали хришћани, и даље су одлазили на хришћанске службе, венчавали се у цркви, поштовали пост и црквене празнике. Ова двојна муслиманско-хришћанска етзи-стенција била је, наравно, могућа само тамо где у близини нису били турски административни центри. Скривене од турских власти, ове љарамане, криптохришћане (албански *lagatane*, шарени), префутно је толерисало свештенство обеју хришћанских цркава, које је везано за то игнорисало важеће каноне.

Бекџашки ред

Карактеристика религијског синкретизма, иначе веома распрострањеног у Албанији, било је и то да су тамо секташки покрети — као што је на пример дервишки ред — били прихваћени више него у другим провинцијама Османског царства. Дервиши су били мистичари који су углавном живели у редовима, у формалном смислу под утицајем хришћанских и будистичких монашких редова. Они су били под надзором шеиха којем су се били обавезали на безусловну послушност. Велика привлачност, којом су дервиши окупили широке слојеве становништва у турској југоисточној Европи, заснивала се пре свега на томе што су они заступали народну религију у којој су се, ту и тамо, задржали остаци хришћанског и прехришћанског начина размишљања. Већина дервишких редова неговала је наглашени култ светаца